

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Premium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7'..

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis
Lib. 0.50 pro unoquoque centimetro quadrato.

Cuncta militantur ad ARISTIDEM LEONORI equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA

Apud DESCLÉS, LEPÈVRE ET SOC.

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES

IN CIVITATIBUS PODESTATIBUS

AMERICAE SEPTENT.

IN CANADA

ET NEWFOUNDLAND

Apud

COMMISARIAT OF THE HOLY LAND.

NEW YORK, 1850, 1851, 1852, 1853.

NEW YORK (U. S. America), 1850, 1851, 1852.

IN BELGICA

Apud DESCLÉS, LEPÈVRE ET SOC.

LUGDUNI

Apud DESCLÉS, LEPÈVRE ET SOC.

IN GALLIA

LUTETIAS PARISIENSIS

LIBRAIRIE VIC ET ANAT.

CHARLES AMAT SOC.

IN INSULIS (ILLIS)

Apud

DESCLÉS, LEPÈVRE ET SOC.

IN HUNGARIA

Apud

C. B. LIPTAY, CORRIER. DE HUNGRIA

BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

Rue Victor Hugo, 5

Rue Gambetta, 11.

Rue de l'Or, 11.

BUDAPEST, Palais du Théâtre National.

RERUM INDEX

AD VIRGINEM Deiparam ut Leon XIII Pont. Max. ANNUM NOMAGESIMUM

EXPLENTI DIUTURNAM IMPETRET INCOLUMITATEM ..... F. X. Reuss.

De LIBRO AB HERMA CONSCRIPTO CUI TITULUS "PASTOR" ..... F. Card. Segua.

De LINGUA LATINA NATURA AC PROPRIETATE ..... P. Rasi.

NOTAE APUD MAIORES SACRAE. ..... A. Costaggini.

JOANNES RUSKIN ..... I. Antonelli.

NOTITIAE LITTERARUM ET ARTIUM - De anno et loco in quo natus est

santus Thomas vulgo Aquinas ..... T. Paci.

PROTRAHENDAE VITAE PRAECEPTA ..... R. Spina.

PERSEUS ET PUGILES AB ANTONIO CANOVA INSULPTI ..... Laelius.

DE CASU AD RES REPERIENDAS HOMINI UTILES ..... Hernilius.

LOLLIUS SIVE DE PROVECTA LATITATE ..... P. Angelini.

COMMUNIA VITAE - Norma quae ad convivium ..... H. D. V. Pieralice.

QUADRIS RESPONSI - I. De latini eloquii pronuntiatione ..... A. Sordet.

II. De nomine telegrapho fili experti imponendo ..... J. Tasset.

ANNALES ..... Poplicola.

PUBLICI PER QUREM COERTOS LEGIBUS PERIODIS ..... Scribe.

ANNIVERSATA ..... Digamma.

In tertia operculi pagina:

PER ORDEM ..... Viator.

VARIÆ: Conditiones pro Jubilæo Maiori seu Anni Sancti versiculis con-

tentie memoriae iuvandæ gratia ..... I. B.

Sublimis Portæ - loci. ..... P. d. V.

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

M DCCCC

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italianum:
Lib. 15, M. 15, Sch. 15, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 1/2.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE — Via Alessandrina, 87.

AD VIRGINEM DEIPARAM LEONI XIII PONT. MAX.

ANNUM NONAGESIMUM EXPLENTI
DIUTURNAM IMPETRET INCOLUMITATEM

Audi quod alia voce, quod intimis,
Maria, votis poscimus: Impetra
Longam Leonem, taetiora
Tempora quae videntur, senectam.
Exacta paucis, Ille decennia
Novena classit, plena intentibus
Gestis, profani quae perinde
Atque sacri cecinere fasci.
O tu, perenni qua Deus utilitur
Opum ministra! limen ad ultimum
Mortalis aevi fer Leonem,
Cui nova vis redeat iuventae.

Aestate Tuscum vincat Alexium, (1)
Paulumque, Nili fluminis accolam; (2)
Palmamque longaevae senectae
Principiat tibi, Romualde. (3)

NOTAE

(1) Sanctus Alexius Falconerius annos vixit cx. (2) Sanctus Paulus Eremita vixit annos ccxiii. (3) Sanctus Romualdus obiit annos natus cxx. (4) Decem pueras Aquilanae, pro sua in Leonem XIII devotione, non ita pridem Deo supplicarunt, ut, ex aetate angustis prestituta, annus detrahatur unus, grandavero Pontifici tribuendus, cuius vita sic ad centesimum usque producetur annum.

DE LIBRO AB HERMA CONSCRIPTO

CUI TITULUS "PASTOR" (4)

Videatur mihi Hermas antesignanus quodammodo fuisse scriptorum, qui altero Ecclesiae saeculo mysticis interpretationibus fidei christianaes doctrinas adornaere aggressi sunt. Cuius rei causa inde mihi repetenda videtur, quod quam praedicatione evangelica Romani iam orbis quaquaversus ambitum occuparet, et ultra cum esset quoque dilatata, ac plures saecularibus litteris erudit, philosophi praecepsent, aut christiane religioni accessissent, aut in eius notitiam usu

(1) Sunt qui librum, de quo agitur, sedente Pio I Pontifice (an. Chr. 142-150) scriptum putent; quod, praeter alia argumenta, ex Catalogo Liberiano depromunt, in quo legitur: « Sub huic (Pii) episcopatu frater eius Ermes librum scripsit, in quo mandator contineturque, quod ei praecepit Angelus cum venit ad illum in habitu pastoris. Alii vero saec. 4. ab alterutro Herma vel Herme, quorum meminit Paulus (Rom. XVI, 24); quos inter ipse Eminus. Auctor, cui ob novum in commentarium nostrum bene signum grates habemus. Vox Urbis.

Nostris ab annis deme, quod Illius
Accedit aeo: sponte carebimus,
Devota propago, diebus,
Vita Patris quibus augeatur.
Quod fecit agmen nobile virginum,
Cum super anni quaelibet orbitam
Ultero Leoni devoveret, (4) Turba volens, iteramus omnes.
Ac ne voluntas langueat, impigro
Volvemus actu sacra rosariu,
Quies certa texemus, Maria,
Grata tibi, Triadique summae.

Ergo quod alta voce, quod intimis,
Maria, votis poscimus, effice:
Multos in annos Urbs et Orbis
Incolumem videant Leonem!

FR. X. RAUSS.

et consuetudine eorum qui illam profitebantur, venissent; fidei doctrina, ipsis iejuna nimis et simplex visa est; ut hominum quidem vulgo et idiotis accommodata illa esse posset, minime vero doctis, qui sublimioribus disciplinis animo informati erant. Sane gravi supercilie philosophorum, Platonicorum praecepsent, humile et vile quid, ne ineptum dicam, praeseferre videri debuit paupercula virgo, et praeceps, et infans in illud reclinatus, ut Theodoretus loquitur (*de Cur. Graec. Affect. cap. 9*), et faber lignarius (Origen. *Cont. Cels. lib. VI, n. 36*) et piscatores lacus Tiberiadis, et quod beati censeri deberent pauperes spiritu, et mites, et lugentes, esurientes, misericordes, et mundo corde et pacifici, aliaque huiusmodi. Ipsaque Sacrorum Librorum dictio simplex, inelegans, impolita, quae certe splendore et artificio tot absolutissimis Gentilium sapientium scriptis, palam prorsus cedere necesse erat. Itaque e re visum est aliquibus doctrinam quoque christianam exornare tque extollere, ut quid excellens eximiumque etiam

ipsa portendere videretur, quo certamen sustinere par eset cum saeculi sapientia. Quare in fidei doctrina et in Sacrarum Scripturarum libris abditiores sensus venari adorti sunt, pree illis quos prima fronte praeferunt, et profunda mysteria quae sub verborum cortice delitescerent, rimari atque effodere. Nec viam quam sequerentur adinvenire eis opus fuit; methodum enim iam preeformaverant *Cabbala* Iudeorum et Philo.

Atque haec meo quidem iudicio radix et origo fuit ex qua ortum habuerint multiplicia deliramenta, et monstrosa opinionum portenta, *recondita mysteria*, ut ea appellat sanctus Irenaeus (*Haeres. lib. III, cap. 3, n. 1*), Gnosticorum. At etiam penes plures scriptores catholicos methodus favorem est nacta. Specimina iam preebent prior pars epistolae tributae Barnabae, et quandoque sancti Iustini *Dial. cum Tryphone*, quamquam sanctum martyrem, aliosque universim catholicos scriptores vel mos, vel adversariorum inoles quibuscum disputabant, culpa omni prorsus eximant. Insequentia autem tempore hanc Spartam ornare adgressi preecesserunt sunt Clemens Alexandrinus et Origenes; periculosa tamen plenum opus aleae, quippe, quamvis bona fide et sincero animo id egerint, periculum semper aderat, ne in locum revelatae doctrinae inania commenta, aut etiam ludicra humanae mentis somnia, subrogarent, ut Origeni ipsi non semper res feliciter cesserit.

Ad hanc itaque classem auctorem *Pastoris* revocandum censeo; nisi quod is apocalypticus quodam stilo non tam speculativa dogmata, quam potius moralia adornare sibi sumpserit. Sed inita ab eo methodus ad hoc tandem devenit, ut imaginum involucris et tropis obsita et obvoluta nobis plura exhibeat; tenebris offundens, quae si plane aperteque scripsisset, maximo usui et utilitati nobis hodie forent. Frustra in his quaevis ingenuam et nativam veritatis faciem, quam preeferunt utraque epistola Clementis, altera pars epistolae Barnabae, epistolae Ignatii et Polycarpi, *Didache Apost.*, *Apologie* et scripta universim sancti Iustini, aliorumque qui prope illius aetatem vixerunt.

Quod vero in pretio a veteribus pluribus habitus fuerit, causa fuit tum quod catholicus esset scriptor, ut virtus non tam auctori libri quam methodo ab eo initiae culpae verterentur, tum ipsa libri obscuritas, cuius ancipes dubiasque loquitiones catholici interpres in bonum sensum traherent. Quare etiam, ut ait epistola Paschalis sancto Athanasio tributa, catechumenis legi solebat, quia nempe catecheta quae obscurius aut etiam preepostere ibidem erant dicta, vivae vocis magisterio suppleret, corrigere, emendaret atque ad sanam sententiam revocaret. Demum Clementi Alexandrino et Origeni adeo probaretur, quia esset scholae ipsorum veluti preeformato; quorum sententia in causa etiam fuerit cur Alexandriae, prout aliquot sancti Athanasii loca innuant, pluris aestimaretur.

F. Card. SEONA (1).

(1) Ex opere *De Ecclesiae Christi constitutione et regimine* inscripto, quod proxime prodit.

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS Commentarii VOX URBIS anno MCM

Premium annuae subnotationis est: in Italia Lib. 10;
ubique extra Italianam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 $\frac{1}{2}$.
recto tramite mittendum

ad Aristidem Leonori equitem, commentarii ipsius possessorem et administratorem
ROMA . Via Alessandrina, 87

PRAEMIA SOCII CONSTITUTA

Inter eos omnes, qui die XV mensis Martii MDCCCC inter commentarii socios numerentur,
sorti committetur sacro Paschalis Resurrectionis die eiusdem anni

THECA AUREA PULVERI NICOTIANO ASSERVANDO

qui ad. Similium URIS Pope IX. L. n. subiectum, prout ex luculento constat in scriptis testimonio
AMERICAE SERPENTIS ET NEMORINDIANA

Qui primi in nunc nomen deferint, premiumque subnotationis solverint ut supra, Vox Urbis
commentarium accipient a Kalendis Ianuariis usque ad expletum annum MDCCCC, iisque
donum trit.

URBIS A JANICOLO MONTE PROSPECTUS

late magnus (m. 1.10 X 0.24) et visu decorus.

Sociis qui subnotationem renovabunt dono dabitur ubi primum in promptu erit

LIBER (vulgo "Album") PRAECIPUA URBIS REFERENS

pulcritudine insignis atque, commentarii moderatore iubente, expresse conflatus.

Denique illis inter socios, et recentes et veteres, qui tres in Italia, vel binas ubique extra Italianam
subnotationes novas comparaverint, earumque annum premium recto tramite miserint ad commentarii
administratorem, optio erit unius ex his XXXIII quae sequuntur, quod gratuito pariter habebunt:

I. .... Aristotle De arte poetica liber. Rec. GUILFELMUS CHRIST.	VIII. .... Xenophontis Expeditio Cyri. Rec. A. HUG.
Id. Ars rhetorica. Ed. A. ROEMER.	Id. Historia Graeca. Rec. O. KELLER.
Id. Quae feruntur Magna Moralia. Rec. FR. SUSEMIHL.	Id. Institutio Cyri. Rec. A. HUG.
II. .... Fabulae Romanenses grecce conscriptae ex rec. et cum adn. A. EBERHARD.	Id. Commentarii. Rec. W. GILBERT.
III. .... Homeri Carmina. Ed. GUIL. DINDORF. (Voll. 2).	Id. Scripta minora. Rec. L. DINDORFIUS.
IV. .... Metrologicorum scriptorum reliquiae. Ed. FRIDERICUS HULTSCHE. (Voll. 2).	IX. .... Novum Testamentum. Graece ed. PH. BUTTMANN.
V. .... Petrum Nicenorum nomina graece, latine, syriace, coptice, arabice, armeniace. Edd. H. GELZER, H. HIL- GENFELD, O. CUNTZ.	X. .... Augustini (Sancti Aurelii) De civitate Dei lib. XXII. Iterum rec. B. DOMBART. (Voll. 2).
VI. .... Plutarchi Vitae parallelae. Rec. C. SINTENIS. (Voll. 5).	XI. .... Caesaria C. Iuli cum A. Hirti aliorumque supplementis: Commentarii de bello Gallico, de bello civili, de bello Alexandrino, de bello Africo, de bello Hispano. - Fragmenta. Rec. B. KÜBLER et Ed. WÖLFLIN. (Voll. 3).
VII. .... Strabonis Geographica. Rec. A. MINNEKE. (Voll. 3).	XII. .... Ciceronis M. Tullii Opera rhetorica. Edidit FRIEDRICH. (Voll. 2).

(Sequitur in tertia operculi pagina).

quam Latinam », ut alibi idem dicit, « non modo non inopem, sed locupletiorem esse quam Graecam », vel res quasdam melius a Romanis quam a Graecis vocari disserit. Sed uno certe loco facere non possumus, quin ei adsentiamur: cum enim in Romanorum laudibus ponatur severitas ac sobrietas (cfr. illud Ciceronis: « nemo fere saltat sobrius, nisi forte insanit »), etiam vox quae est « convivium » hanc quandam notam penitus insitam Romanae genti ostendere videtur. Nam quid aliud significat « convivium » nisi vitae coniunctionem? cum contra vis eidem verbo subiecta, quod est apud Graecos οὐδετέρων vel αὐτόχθονος, ad epulandum potius vel ad potandum referatur. (Quo loco facete ille quidem ac non invenuste scribit Weissius, nostris quoque temporibus saepissime « convivia » magis quam « convivio » appellanda esse). At libet Ciceronem ipsum audire, qui Catonem Maiorem ita inducit loquentem (*De sen.* 13, 45): « Bene maiores nostri accubitionem epularem amicorum, quia vitae coniunctionem haberet, convivium nominaverunt melius quam Graeci, qui hoc idem tum compositionem, tum concenationem vocant, ut quod in eo genere minimum est, id maxime probare videantur ».

Multa alia missa facio, nam res non est nimis urgenda et primoribus potius labris gustanda, quam plenis haustibus sumenda; sed nolo equidem salutandi verba, quae antiqui in congressu solebant, tacitus praeterite. Nam Graecus, utpote qui natura sit alacer atque hilaris, eos χαρπεῖν (hoc est laeto animo esse) inbet, quibus occurrit; Romanus contra, cui hoc caput est, corpore et viribus valere, si cui fit obvius, enim verbis salutat: « vale » aut « salve ». Illud etiam comparationis causa addi potest, populos eos, qui quodam cognationis vinculo cum Latinis timentur, et nunc Neolatini vocantur, quorum ingenia moresque iam tum ab initio a fide christiana magis affecta sunt et ad pietatem erga Deum informata, religiosis etiam, ut ita dicam, salutandi formulis unius, quae sunt: *addio, adieu, adios*.

(Ad proximum numerum).

PETRUS RASL.

NOTAE APUD MAORES SACRAE

Ad ea quae de castitate in mysteriis sacrisque potente alias excerptimus (1), et numerales quasdam abditas virtutes ex eadem fonte haurire placet, quibus efficiebatur ut gesta, vel carmina, vel ipsa numina nonnisi certo numero celebrata, tum damna amovendi, tum fausta procurandi peculiarem vim obtinerent. Est autem vox praecipua has inter trina, que et numeralem quamdam perfectionem non nobis tantum, sed et omnibus populis et dissitis religionibus complecti visa est; deducta, ut putatur, e propria trianguli figura, congruentiae et harmoniae ratione quadam, que in trino numero quasi manans rediensque per circulum undique perfecta habebatur.

Et profecto, de triplici hac potestate aliquid, ut ita dicam, impari cuique numero tributum reperimus, spectata ferme illa aequalitatis forma, qua medium locum una res tenet, ceteris hinc et inde perfecta lance dispositis. Quamobrem Pythagorae asseciae, populari traditioni saepe obsequentes, impares numeros faustos et masculos existimabant, pares contra infastos et femininos; primi enim superis praecipue Dii sacri erant, postremi inferis. Qua de re cautelem credendum est, ut in antiquissimo Urbis calendario menses inscriberentur aut vicesima septima,

aut vicesima nona, vel trigesima prima tantum die absolvensi.

Ceterum dispari numero gallinis incubanda ova subiiciebantur, colligebantur pecudum greges, mediam granum, lumbrici, baccae sumebantur, fasciae solvebantur, tantumque dispares dies per morbi cursum decretorii habebantur.

Verum inter dispares, princeps « III » numerus facile erat, quippe et ordine primus et suapte natura perfectus, e quo tamen in multiplos, quasi ex se genitos, patria virtus quodammodo effluens. Iure itaque Aristoteles ait, numerum hunc religionis cultui prae ceteris carum: Horae, Parcae, Eumenides, Sirenes, Hesperides ipsaeque Musae tres tantum vetustis originibus erant, quae deinde, sacro numero ter multiplicato, novem factae sunt. Cereris, Plutonis, Proserpinæ infera numina in Eleusinis sacris ferias coniunctum obtinebant; Iovem, Minervam, Iunonem in Capitolina aede patres simul invocabant, et quoties Romani orarent, vel sacramentum dicerent, tria semper numina obtestabantur, et cum victimas mactarent, trino numero trinaque specie selegebant, quae passim triplici verbo suovetaurilia dixerunt. Si quis ad aram accedere vellet, triduo sese purgare debebat, terna ablutione mundare, ter conspuere, victimam circa aram tertio ambitu circumferre. Sed et mors trigeminis defienda ritibus erat, tribus post diebus cineres sepeliendae, tertia vel nona die post humationem sacra Manibus celebranda; Alcesti morte servatae triduo silentum fuit, et quousque deorum inferorum in proteste mansit proindeque impuritate laboravit.

Pariter, post ternas, novenariae caeremoniae procedunt: quo numero Musae, Corybantes, Curetes, Telchines esse censebantur. Carneae Apollinariae, Spartiatum feriae, novem diebus protrahebantur, novemque per plateas celebrabantur, erectis novem tentoriis, quorum singula novem civibus essent apta. Nono pariter quoque anno Minos in Idaeum specus secessit, ut cum love colloqueretur; Apollo novem annos Admeti mancipium fuit. Qui Illyriae populos patres habiti sunt, novem iuvenes totidemque virgines fuerunt forma lectrissimi, quibus novem primas nuptias inire Superi concesserunt.

« IX » vero numero, iterum terna vice multiplicato, « XXVII » exsurgit numerus, cui haud minor tributa gratia videtur; nam septem et viginti selecti pueri sunt totidemque puellae, a quibus saeculare Horatii Carmen caneretur; taurilia item hoc numero mactabantur, Argeorum supplicatio per viginti septem sacella circumbat; quare non coeco quidem fato tribuendum est, totidem vesparum ictus mortem afferre; quibus tamen, ne taediosa nimis enumeratione lectores afficiamus, rei finem imponimus.

A. COSTAGGINI.

IOANNES RUSKIN

Nemo ferme qui ingenuarum artium prodigiis quamvis raro delectetur, firmo animo exaudiuit Ioannem Conistonii vita esse functum. Quod enim nostris diebus novum studium exultos cuiusque gentis cives commovit pervasitque, et in exordientium media aetate artium opera oculos mentesque omnium iam convertit, nullum iam tantum auctorem habuit, quam Ioannem hunc, universae pulcritudinis spectatorem et interpretem. Neque profecto tam facile alteri concessam invenies eam oculorum mentisque aciem, subtilem ac peracutam, qua quis valeat pulcrarum rerum signa, colores, li-

neas, motus, spectanti multitudini plerumque abdita, luculenter percipere indeque divina dicendi vi penitus revelare. Ecquid autem dices cum novi huiusmodi adspectus ignotique splendores non tam incuriosos harum rerum civium ordines attonitos reddiderint, sed et ipsos artifices vel eorum operum peritissimos scrutatores stupore perculerint? Id enim Ioannis scriptis datum est, architectis, sculptoribus ac praecipue pictoribus, quotquot renascentibus ingenii artibus Urbinate summum praecesserunt, dignam peritia lectissima gloriam restituere. Quae tamen non sine assiduo studio obtinuit, et Anglo cuiusdam, qui sese Botticelli tabulas primo oculorum intuitu summi magistri recognovisse blaterabat: « At ego », respondit, « ut id intelligerem bis decem annos moratus sum ».

Sed praeter insolitum ac validissimum mentis ingenium, quo praeditus est, una ipsi, quoties de artium operibus scribebat, magistra natura fuit, cuius contemplatione prae omnibus delectabatur. Eius enim tum latissimae caeli, aequoris, montium et silvarum pompa, tum quae minimae sunt in florum corollis abditae, vel roris gutture tremulo splendore remissa, veluti poetas oculos sibi continno devinciebant. Speculabatur inde studiose qua potissimum cristata linea marini fluctus urgerent litus, quave molli forma nubes vento agerentur, atque inter silvarum innumeris truncis cathedralium translucerent adspectus; vel cum lillorum cespites consideraret, facilis ad candidas illas exilesque angelorum formas, a primis pictoribus expressas, transitus erat.

Ita plane, coactae in memoria eius innumeræ universalis pulcritudinis imagines, cum ad artium opera perscrutanda atque interpretanda ille converteretur, ingenii aciem quasi centuplicatam sentiebat. Et facile ignotum quoddam formarum agmen mente extemplo exsurgere ei videbatur, quod quidem ob naturalis pulcritudinis memoriam una cum subiecto artificis opere provocare sibi necesse erat. Accidit inde, ut eodem quasi ritu, quo artium opera assolent ab artifice concipi, et ipse earum interpres studiosissimus ac maxime subtilis fieret, conversis ad pulcherrimos adspectus oculis, quibus diurna naturae miracula vatis quemdam intuitum communicaissent.

Quare vix editis primis eius libris, novo stupore perculti sunt lectores, acriusque poenituit Murray, anglicum editorem, adolescentis manuscriptum primum, cui *Recentes pictores* titulus, respuisse. Qua tamen repulsa minime fractus Ioannis animus, quin imo ipse sua scripta praelo edere coepit, unde acceptum lucrum spem eius omnem brevi prætergressum est.

Sed vatis animus, divitiis auctus, qua esset intima præeditus suavitate statim ostendit, totusque incubuit, ut egenos et rudes pro posse invaret. Scholam condidit, librariam officinam, cui operariorum legio dat operam, e solo excitavit; domus pro eorum familiis constituit, quas incolere commode possent, et uxoribus et pueris texendi lintea artem in propatulo reddidit. Londini vero in urbe populi quoddam latissimum posuit hospitium, coquinis instructum, ut et quies et cibaria tenui sumptu miseris parentur.

Opera, quae descriptis, plurima fuerunt, nec omnia pariter omnibus nota: *Recentes pictores*; *De gregis constitutione*; *Proserpina*; *Venetiarum lapides*; *Architecturae et picturae tractatus*; *Ingenuae medii aevi artes*; *Vallis Arni*; *Florentinae deambulationes*. Verum, praeter intentum illum primum et veluti immediatum, quem sibi in his exarandis scriptis proposuit, ut summa artificum patrata interpretaretur, et minus cultis vel

(1) Cfr. num. super.

DE LICHENIS LATVIAE NATURA AC PROPRIETATE

a Weiso, ut auctore Germanico, tamquam Latinis
sermonis propriis admotata, ibi aliorum scilicet po-
pularum loquendi scribendique ratione abhorrent,
narras vero communia sunt, nonnulla etiam adiciam,
principia omnia, praecepta, denique abiciam.

Hoc enim modus, in hac sive altera sive
longiora sermones, propter illa quae ab auctore ipso vel
alio latius emundari potest, **sermonis V accessio-**
nem, **modus est de** **in quo scriptores omnium**
populorum, quae in **scriptis suis**, **Ciceronem dico et**
scriptores, **verum, idque in verbis aut**
loquendo que locutus habemque aut inter se co-
munione, quae consenserit, atque in **illis rebus ad**
scripturam, **convenientem** **accidit,** **quam**
Greci **Brevius**, **et** **etiam ad sermonis** **ad hoc,**
ut **hunc** **Germanico** **vocabulo utar, pertinetibus.**

Alius **ut** **ad rem aggrediar, placet nunc unius-**
casuum **componere** (autem unica capita quinque) **argu-**

... quae primum locum est de ingenio populi Romani cum
mores sua conseruo. Ut enim in singulis homini-
bus, aut in multis, tunc genitos ac nationibus diver-
sos, artis manus, studia, mores, artes: quae omnia
omnes ut gaudet, inserviant, ut vitam suam
conducant, cum ratione ipsa cogitandi et cogitata
vera et recta congruant, nemo est qui sciat, mul-
tum respondeat, quae sunt et pax luctus Romanum esse
sit. Proinde enim et pax luctus Romanum esse
sit T. Livius, cum Mucum Scævolam facit loquen-
tem, nec uno loco Cicero gravitatem, virtutem, for-
titudinem Romanum Graecæ fidei et levitati opponit.
Quid? quod a civi vere Romano omni vel otiandi nu-
merus nomine significabatur mentis illa agitatio,
quae aut ad republicas aut ad sua ipsius negotia
non pertineret (2); quod cum sessentia alii locis tum
profector veribus illis Vergilius præclarissimus: Excu-
pere alii . . . (cetera omitto, nam hos versus quis non
omni deditac ac memoria tenet?). Cuius rei hoc est
etiam argumentum, quod omnes artes, quae nihil uti-
litatis habereant (brollose Künste, pag. 3), leviores vel
mediocres (etiam studia leviora, studia minora) di-
cebantur a Cicerone, qui, ut saepè, aequalium « ad
utilitatem vitae omnia consilia factaque dirigentum »
(sic fere Tacitus) studia, mores, iudicie, indicabat.

(1) Atque inde tertia dici potest, cum in editione Parisiensi
anno Ferdinandus Antine librum ex Germanica lingua in Franco-
gallicam conversionem anno 1506 vulgavit, tam multa rogata cines
qui spissam translatis, ab eo, qui scripsit, adiecta et immutata
reponuntur, ut novam non editionem erogatio compendium.

(4) Quod verbius quoque, quae sunt « ludus », « ludere », « iludere » (cfr. Horatianum illud « illudo chartis ») indicabant Romanum, qui etiam vocabulum *exultare*, idest otium, ad scholam definiendam a Gracis sumnererunt.

Nec parvum etiam huius rei documentum (quod omisso Weisium miror) loco Horatiano, omnibus noto, invenitur, ubi sermo est de animi illa aerugine et cura peculii, qua filius Albini eiusque praeceptriores misere laborabant, cum essent contra Graeci praeter laudem nullius avari (*Ep.* II, 3, 323 sqq.; cfr. II, 1, 93 sqq. praeципueque vv. 103 sqq.: *Romae dulce fuit...*). Virtus ipsa non per se colebatur, sed ideo quod eam vel reipublicae vel sibi prodesse putabant: id quod probat etiam, praeter alia, adiectivi, quod est *frugis*, *vis* et *origo*. Quae cum ita habeant, non mirum est, si iam inde a Catonis Maioris temporibus magnum fuit tamquam pro aris et focis certamen, quod ne Augusti quidem *etate* desit, ut prisca Romana morum sobrietas et sincera patrii sermonis integritas servarentur neve externis causis morumque peregrinorum contagione corrumperentur. Cato enim, antiquae virtutis custos rigidusque satelles ac non solum censor castigatorque morum, sed etiam omnium rerum, in quibus aliquid Romanorum proprium ac tamquam genitile inesyet, defensor atque assertor litterarum Graecas maximeque philosophiam et rhetoricae in festissimas iudicabat, timens ne Romani (ut Plutarchus *fere verbis utar*) τρόπους Graeca sectantes τρόπους neglegerent, iisque, quantum in eo erat, adversabatur. Pervagatissima est etiam illa vox eiusdem Catonis: «Quandoque ista gens suas litteras dabit, omnia corrupte». Sed cum iam novae discipline atque humanitati Romam ingruenti obstare in nullius esse potestate (quia etiam Catonem ipsum, quasi diuturnam sitim expiere cupientem, litterarum Graecarum perstudiosum fuisse in senectute compertum est), qui mirum, si tandem

*Gracia capto forum victorum cepit et artes
Instulit agresti Latio? (1)*

Quod quemadmodum factum sit, et quam late
pateant in sermone ipso haec quaedam nota: Roma-
norum ingens insitae morumque ac studiorum con-
versio, paucis, si placet, Weisium auctorem magna
ex parte secundus explanabo.

Gentem enim rusticorum masculam militum dotatamque Sabinis ligonibus versare glebas, quae etiam omnia suis commodis metiretur, facile intellegimus, minus aptam fuisse ad facultatem illam animi excoldam, quae cum ad aliquid mente fingendum, tum ad ingeni celeritatem atque ubertatem spectat. Igitur quanta verborum paupertate atque adeo egestate laboraverit initio sermo latinus, et nemo ignorat et hoc est non exile argumentum, quod Latina vocabulorum supellex externis bona ex parte opibus crevit. Quam rem tamen maxime fieri oportuit, cum Romani litteras et artes omnemque fere cultum atque humanitatem Graeciae magnae, primum per Magnae Graeciae viros doctos, deinde per Graecos ipsos, cum bellis Macedonicis tum praesertim post Corinthum deletam (2) Romanam magis magisque in dies affinen-

(1) Aliquanto post sic scripsit etiam Plinius Maior: « ingeniorum Graeciae statu impellimur ».

(a) Eodem tempore anno, quo Carthago quoque, aemula imperii, existincta est: ut sue ipsius vite non iam timeret res publica Romana, quae ab omnibus gravissimis externorum bellorum periculis liberata iis studiis artibique favere poterat, quibus dilectaretur animi. Quod iam paulo ante fieri coenit cum

Poemico della secundo Musa pianato gradu.
Intulit se bellicosam in Romuli gentem feram.

tes, ad se receperunt, excoluerunt, Romana tamquam civitate donaverunt. Itaque cum res atque eas maxime quae ad omnis generis doctrinas, disciplinas bonasque artes spectarent, a Graecis exceperunt Romuli gens fera, effectum est, ut et verba ipsa, parce plerumque detorta, quibus res efferebantur, mutuaretur a Graecis. Sed sermonis Latini inopia, si hunc cum Graeco comparaveris, ex his etiam duabus rebus efficitur ac cernitur: ex summa difficultate nova verba per compositionem effingendi et ex tenui epithetorum ornantium, quae dicuntur, numero. Quod cum multis locis, exemplis rationibusque prolatis, comprobet Weisius, ad alia pergo.

Atque id nunc moneo, mirum non esse, cum
fuerit populus Romanus ad arma tractanda idem-
que ad agros colendos natus et aptus, sermonem
eius variis plurimisque verbis pollere, quae proprie-
ad rem vel militarem vel rusticam et pecuariam spe-
ctant. Quod, ut ex sescenis exemplis pauca eligam,
nomen ipsum « Quiritium » (« curis » enim Sabine
idem significat atque « hasta ») et « pecuniae » (a
« pecu ») vel « adoriae » (quod est victoriae prae-
mium: a genere quadam tritici, quod « ador » dice-
batur) abunde confirmat (1).

Sed haec ratio atque inclinatio sermonis tum maxime perspicitur, cum verba per figuram usurpan-
tur, hoc est, sive in translationibus, sive in compa-
rationibus: qua in re maxime naturam cuiusvis gentis
insitam eiusque vel virtutes vel vitia peculiaria tam-
quam in speculo expressa cerni, inter omnes constat.
Verum ex multis exemplis quae attulit Weisius, non
sine quadam admiratione translationem illam praetermissam esse video (qua nulla sere est crebrior
apud poetas Latinos), quae tunc oritur cum res amatoria
cum militari comparatur. Cuius loci exempla
duo satis habeo proponere, unum apud Ovidium
(Am. I. 9. 1 seqq.):

*Militat omnis amans et habet sua castra Cupido,
Attice, crede mibi, militat omnis amans,*

e. q. s.; alterum apud Horatium (C. III, 26, 1 sqq.):

*Vixi puellis nuper idonius
Et militavi non sine gloria:
Nunc arms defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit.*

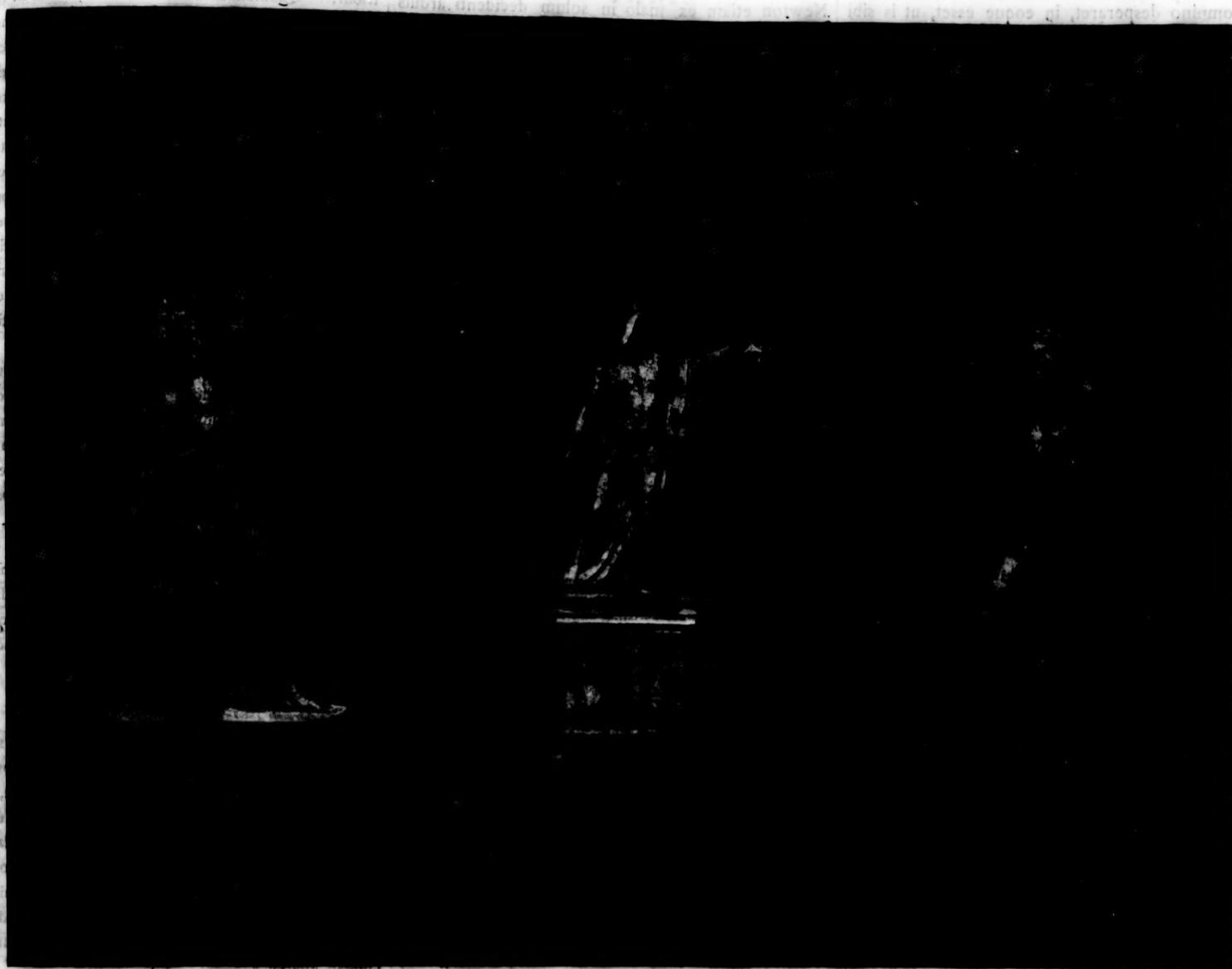
e. q. s. Cfr. etiam IV, 1, 1 sqq. (Plura videsis in mea disputatione, cuius est inscriptio: *De carmine Romanorum elegiaco*, Patavii, 1889, p. 150, et apud Antonium Zingerle, *Ovidius und sein Verhältnis zu den Vergängern und den gleichzeitigen römischen Dichtern*, quem laudo p. 149) (2).

Cum autem Cicero non paucis locis aperte profiteatur, quantum in litteris debeant Romani Graecis, nonnunquam tamen nimia patriae caritate ductus sibi constare non videtur, cum vel «ne verborum quidem copia Romanos vinci a Graecis», vel «in-

(1) Cf. etiam nomina antiquissima, ut sunt « Daulius = Dacilius », ac duello = bello », « Metellus = mercenarius », « Febius » = a. faba », « Lentulus » = a. lente », « Vitellius » = a. vitulo », « Cicero » = a. cicere », aliaque, quae sunt paene innumerabilia.

(a) Etiam genus quoddam poetica in campo, ut ita dicam, et nomen et res formaque primum invenisse videamus. **Satura** enim (quod recentiore acetate «satira» scribitur, ut «maximus = maximus», «optimus = optimus», «lubet = libet», etc.) qui a «saturis lancibus», quas festis rusticis

Agricolae prisci, fortis parvoque heuti
diis offerebant, orta sit, nullum est dubium; ut etiam furcis, ut
dicitur, rescienda sit scriptura « satyrae » (per y loco i' etiæ),
quam il sequebantur, qui vocabulum a Graecorum Europæ dic-
tum esse falso putabant. Plurs confer sis in libro, quem De si-
cilia, &c. admodum bene fecerit.

Perseus et pugiles ab Ant. Canova insculpti.

DE CASU AD RES REPERIENDAS HOMINI UTILES

CONSULENTI rerum scriptores facile patet saepe vel saepius casum fuisse in causa, ut plurima ignota vel obscura in lucem prodirent. Quin imo ex ipsis fabulis, seu ex rerum fictarum sapienter ordinata collectione, quae graeca voce mythologia appellatur, idipsum quodammodo coniici potest: namque si fabulosis personis quivis homines sufficientur, narratio seu factum superest factum minime falsitate laborans, cum a vero ac probabili non dissidat, viamque insuper ad multa inventa, detectave explicanda facile patefaciat.

Memrum enim, ut fama est, aquatile avem consipienti, quae ad vires fessas tantisper reficiendas in arboris trunco summis undis supernatantibus consedisset, navigandi ratio affulsit, ita ut brevi Sidonius heros arduum inierit consilium. Ferunt etiam Isidem rudi cymba aequor arantem summis in hastis madidas expicuisse vestes, easque quam, vento perflante, longe lateque tumuisserint, facilioremque parvae rati reddidissent cursum, Aegyptiae deae occasionem praebuisse, qua vela inveniret. Pan autem calatum seu fistulam primum confecisse dicitur, quem gratum accepisset sonum, qui ex vento mediis in arundines inflanti profectus esset.

Sed ut ad historias revertamur, statuit Plinius artem conficiendi vitri ex casu originem duxisse. Quum enim in eo esset, ut Phoenicii mercatores salis nitri in fluminis Beli ripa escam sibi coqurent, neque lapides ibi reperirentur, quibus quasi tripodi innixa vasa calefierent igne, accidit ut salis nitri

fragmenta lapidibus sufficta flammis liquecerent, ri-paque coagmentarentur arena; quo factum est ut ex fortuita mixtione aliquid translucidum proficisceretur, quod postea arte expolitum perfectumque vitrum evaderet.

Praeterea fleminem fugit, rationem, qua pondus cuiusque rei seu corporis proprium statueretur, casu fuisse ab Archimede detectam. Hiero Syracusarum rex quamdam auri argenteique vim surifici dederat, qua coronam ei conficeret; expletoque opere, in suspicionem adductus, ne ab artifice deceptus esset, praeclarissimos quosque artibus viros, doctrinaque in sua civitate pollentes consuluit, ut sibi modum patefacerent, quo auri argenteique copia in extruendo diadematè adhibita ponderari posset. Iam vero quom Archimedes quadam die vires aestu fractas balneo reficeret, animadvertis sui corporis pondus aqua quodammodo immixti ac relevari. Laetitia gestiens continuo ex balneo prodit, ac plane oblitus nuditatis: stupra, stupra elata clamitans voce, in vias Syracusarum passim pervadendas se contulit. Deinde summam vario modo conficiendo atque subducendo, ad unguem mathematicorum statuit rationem, qua pondus cuiusque rei perspicere posset; et quum auri pondus ab argento differat, ex toto coronae pondere haud difficulter deprehendit, quanta utriusque metalli vis in diadematè conficiendo esset adhibita.

Fossilis quoque carbonis usus casui adscribendus videtur. Nam quidam Houillos, qui in urbe Plenevaux ferreas equis inducebat soleas, adeo egestatis angebatur angustiis, ut vel carbo, quo artem ageret, illi saepissime decesset. Quare quum de alenda fa-

PERSEUS ET PUGILES

AB ANTONIO CANOVA INSCULPTI

PERSEUS hic et pugiles duo ab Antonio Canova insculpi in cubiculo Vaticani musei asservantur, quod atrium a pulcherrimo visu nuncupatum tertio in angulo praecepsit. Quondam vero atrium hoc parvum, maximis lateribus quatuor et quatuor minimis circumscripsum, in aliis Innocentianas directe immittebat; sed anno 1875 peystilio exornatum, ad latera minima cubicula adiecta habuit quatuor, et in ipsis et in porticu signa pulcherrima constituta, ita ut forte princeps totius Vaticani musei locus habeatur, et quasi sculptoriae veterum artis igne tabernaculum appareat. Nam et Apollinis signum, quod ab ipso atrio celebre nomen habet, et Laocoontis marmoreum prodigium in ipso includuntur. At veterum haec portenta splendide est aemulatus Antonius Canova, italicæ sculpturae gloria; neque enim Perseum hunc et pugiles, si in effissionibus forte reperti fuissent, Praxitei vel Phidiae ascribere quisquam dubitasset, neque recens haec laus summorum Graecorum Manibus, ut puto, invita insonasset.

LAELIUS.

minus diligentibus oculis planiora redderet, atque
facultatem intelligendi pulchritudinem in omnibus
sueret, gaudiumque quod inde percipitur multiplicaret,
nouum fuit illi et omnino proprium consilium.
Voluit nempe ut diffusa haec et quam plurimis com-
municata effecte pulchritudinis laetitia animos men-
tesque civium exposaret, leniret, mitiores redderet,
atque in mutua humanae societatis conversatione ad
bonum in benevolentia operandum, ad diligendos
et invandos homines magis unigigne flecteret.
Quod nunc studium quoniam scriber ipse soveret primus
ostendit, ita ut non gloria ingenii tantum, sed et
moralium laude plenus octagesimum primum
etatis annus attigerit, et civium fletu prosequente

L'ANTONELLI

tentiae communis quoque fama et sermo
honorum regnum illius faverit.

Nec vero quid dubitandum, postquam
causa inventa est membrana fide digna, in
quae ab exemplarum primam expressa sunt,
quae ab aliis et locum natalem sancti
Desiderii manifestat. (1)

Et sicut vera, ut inter omnes constat,
corrigo. Aquinates resuta in Calabria, re-
gione praedicta fiduciaria habuerunt, in qui-
bus Bellicastrum, ubi nostra etiam actae
integrum manet castellum, sacraque aedes
eodem extorta loco, in quo fertur quon-
dam existisse domus natalis sancti Tho-
mas. Præterea ex quadam membrana
duodecimi saeculi clarissime patet comites
Aquinates ea actate Bellicastri sedem et
locum constituisse.

Atque cl. vir Iosephus Fragale, praefectus collegii canonorum Bellicastri, plurima custodienda agnus se tenebat antiquissima litterarum monumenta, quae omnia
^[197] (e) Eam primus vulgavit comm. cui titulus *La Compagnia sacra*.

nuper perscrutans Josephus Ferrari canonicus, vir et ille
egregius, membranam invenit, de qua sermo est, quam-
que Inferius ad verbum exscribemus.

Quid ob eventum de exultatione omnium civium
Statim res electrico filo archiepiscopo, aliisque praelatis
nuntiatur; interim membrana domino Antonio Ciaçchi,
civitatis cognitori, committitur, qui eam custodiendam in
aede publica depositus, ubi summa diligentia asservabitur,
donec eius auctoritas ac fides a peritis rei hominibus con-
firmetur.

Videtis membranae exemplar ad verbum transcriptae:

Ad II.mo et R.mo Dm Epis. huius Civit. m: Bellicastri —
III.mo et Rev.mo Dm: — Cap.lum huius Cathedralis Bellicastri
uniuslitter exponent quod cupientem habere copiam de baptismis
Divi Thomae Aquinatis huius nos. civitatis existens. in libris.
baptistar. apud Archivim. Ep.lem. ut servetur in nostro archiv.
Capiti pro nostra devotione. et pro futura rei memoria. et ita —
Franciscus Sammarcus Decanus — Xaverius Famaredas Archidia-
conus — Oratius Carpanzarus Cantor. Dominicus Thesaurarius
Lugoleus — Petrus Loferius Can. — Franciscus Ballistores
Can. — Iannes Galath Can. — Octavius Chiaromontes Can. —
Iannes Baptista Quesus Can. — Iannes Franciscus Scarfilius
Can. — Marcus Gracius Can. — Franciscus Aloisius Can. —
Datum Bellicastri die 15 Maii 1405 — Visa suppliant nobis facta
a nos. Rev.me Cap.lo cupientem habere copia: de baptismo. Divi
Thomae Aquinatis. huius Civit. ordinatione nostro: Secret,
extrahere copia: a libro renator: existens. in nostro Archivio
Ep.lem. ut servetur in eoru: Archivio: et non aliter — Datum
Bellicastri die 25 Maii 1405 — Laces Epus Bellicastri. —

Anno domini 1246 in Civit. Geniocastri — Ego Bernardus
Dns. providens Epus. huius civit. Geniocastri uti procurator
SS. Domini Noi. PP. Onorii IIII terci — baptizavi infans natum
ex legitima conjugibus Landulfis De Aquino et Theodora Ca-
rucio chilie n. rad: Civit: cui impostum fait nomine Tho-
mas — Hunc tenet in Recro Poste Sipilia Stoffa nobilis dictae
civit. et ad fidem. — Bernardus Epus. et Procurator uti sap. —

THE PACIFIC

PROTRAHENDAE VITAE PRAECEPTA

De Lacy Evans, Londini medicus, librum recens edidit
cui *Ars protractandæ vitae* titulum inscriptum; de
qua quidem arte, cum nullatenus absurdum, dum morbi
adsunt inopinati, censenda sit, iuvat praecerta nonnulla
referre. Hoc enim studio nunc præsertim edito gaude-
mus, cum Romanum Pontificem iamiam nonagesimo anno
auctum videamus integris mentis corporisque viribus, quod
tamen non tam unius naturæ viribus, quam peculiari di-
vino prodigio adscribere placet.

*Humanum corpus cum senuerit, ab ea externa inter-
naque facie, quam iuvenis retulerat, differt omnino, ita
plane ut, et motibus et compagine, agilitatem omnem
anisset, aciemque sensuum obtusam paenit ac hebetem
experiatur. His namque florentis iuventae docebibus rigiditas,
durities, senium denique paulatim sufficiuntur, quo tan-
dem postremo ad obitum acclinis descensus est.*

Proprium enim est senectutis, effusque quasi peculia-
rem notam constituit, sedimenta quaedam fibrillarum in
iuncturis terra atque salina e phosphato plerumque atque
ex calcis carbonato, vel e magnesia, vel e similibus coa-
lescere, quibus sensim accumulatis, amissio illa totius
flexibilitatis totiusque motus efficitur, qua praecipui vita-
actus cohidentur, et mors naturaliter paratur. Haec est
enim physiologis et philosophis medicis generale opinio
de senectutis natura; quamquam adnotandum est, unam
hanc causam ad senectutem procurandam minime suffi-
cere, cum in senibus una eademque aetate maturis, dis-
sita omnino atque distincta phaenomena illa et vario
gradu effecta reperiantur, ac decrepitis quibusdam octo-
ginta vel septuaginta annis onustis, plurimis hand raro
sociandi sint, qui vix decimum lustrum expleverint.

Quamobrem medica disciplina haud prohibetur, quia protractione vitae leges tandem aliquando inventas, cum ipsis tam nobis licet his praecipue complecti veritas. Quo magis homo cibum sumens, calcis particulas habet, eo magis sanguis eius calcareis huiusmodi elementis conflabatur, exsurgetque inde rigida illa hebesque inservit, qua senes efficiuntur et prematura morte multantur. Assi, contra, delecti ad aleandum cibi minimam calcis portionem contineant, minor etiam in sanguinis fluctibus ea erit, et quae in variis corporis nodibus insidet minutetur, vitamque longam servent.

que longius progrederi sinet.
Quodsi quis sciscitaverit qui sint igitur
ad hunc finem assequendum optimissimi
delegendi cibi, tria haec memorasse iu-
vabit:

II. Pane et pastillis ceterisque e frumento paratis cibis moderate vescendum.

III. *Fructus unaquaque vice sumendi; imo et ab illis initium et cum iis finis: qui enim assidue fructibus vescetur, ait De Lacy, morbos complurimos facile a se arrebat.*

Nec satis: postquam enim complurima

exempla longissimae vitae tum ex hominem, tum ex animalium, historia e summa antiquitate ad nostros usque dies medicus ipse depropnserit, hanc ipse sententiam patefacit: oxygenum, quo, spirando, alimus, cum urendis corporis nostri substantias occurtere, earum consumptionem efficere cibique necessitatem provocare. Atqui, cum in cibis multa terrea elementa et obstruentia adsint, cum his praecipue aer oxygenum coalescere atque duram effici, et rigidam morti sternere viam. Quibus detrimentis ut obviam eamus parco cibo utendum nobis est, eo immo qui tertia his elementis quam maxime sit expens. Attamen iuvare supramodum ad finem assuritur aqua arte et fistulis purgata: hanc

Sanctus Thomas Aquinas (ex antiqua tabula)

«butyrum», tu delicatissimum vini genus e vitibus Corniculaniis tuis feliciter ortum. Age, nec doleat; dicam hoc praestare «promulsidi», quanq; antiqui conficiebant «medicantes melle Falernum»; quoniā *vacuis committere venis*

Nil nisi lene decet; leni praecordia mulso

Prolueris melius.

la Flaccus (II Satyr. 4).

Tom Lucilius: — Dic, sodes; et numquid «perna», que in usu hodie est, eadem habenda est et antiqua?

Ego Lucilio: — Adeo eadem est, ut sententia dia. Catonis rem firmet necesse sit. Audi quod ille: «Pernas sallire sic oportet, in dolio, aut in seria. Cum pernas emeris, ungulas earum praecidito. Salis romaniensis in singulis, semodiūs. In fundo dolii aut seriae salem steruit; deinde pernam ponito; cutis deorsum spectet. Sale obruita. Deinde alteram insuper ponito, eodem modo obruito. Caveto, ne caro carnem tangat. Ita omnes obruita. Ubi iam omnes composueris, sale insuper obrule, ne caro apparet; aqualem facito. Ubi iam dies quinque in sale fierint, eximito omnes cum suo sale. Quae tum summae ferini imas facito, eodem modo obruito et componeo. Post diem omnino duodecimum pernas eximito, et siem omnem detergeo, et suspendito in vento biduum. Die tertio extergo spongia bene, perungito oleo. Suspendo in fumo biduum. Tertio die demito. Perungito oleo et aceto commixto; suspendito in carnario; nec tigea, nec vermes tangent a.

— Haecne — Proillus inquit, qui conviva tertius ex Aquincis erat — haecne Cato ille de perna? Vel ocu- li, vel auribus meis non crederem, nisi tu me firmaret auctoritas. Recentia pracepta haec, non antiqua videntur, adeo redolent quae ad pernas apud nos hodie geruntur.

Tom Lucilius: — At redeundum ad tres capellas, unde pernatum gratia longius abivimus.

— Redeo — dixi. Gustatione absoluta, peredia con- vivarum aceto ac sale irritata, altera coenae pars, coe- que proprie dicta apponebatur lautissimis ditissima fer- cula, et omnibus adinventionibus culinaris late redundans.

Interea haec autem «caput coenae» eminebat (ita eximium aliquid, novumve dapium genus Latini dicere solebant). Unde Martialis (lib. X, n. 31):

Mullus, tibi quattuor empus

librarum, et coxae pompa et capulque» fuit.

Et mihi Proillus: — Quid cum nostris commune hunc erit?

Mediā disputationem intercepit nec opinatus curiosus, qui, reperto Davo suo, quem circum omnes an- guli diu queritaverat, ira percitus: — Quid hec agis — inquit — ridiculum caput? Quae te intemperiae tenent? Quae est haec factio? Bombax! Operiūstū tunicam ut cum togatis sederes, mihi cura relicta verrendae domus, canis aqua liniendae, extrudi ignis, exenterandi piscis, sternendi lecti. Tuae acceptum fortunae referas quod sim impensus; quid enim modo me contineret, quin te ista barba continuo arriperem in ignemque coniectum obli- cium, ambustulatum magnis avibus pabulum? Tibi vero, Marse, satyorum ludibrium, non satis erat nigra toga versari in templo: superindusti pallium: quid non Apol- linis insula texisti sordidum caput? Ob! praeclarum ae- ditum, qui ante meridiem vix pae vino sustinet palpe- bras. Dic iam palliate furcifer, quid rei actum, quid consilii coepit in convento illo poetarum: quae epulæ, quae comissiones instructae sunt aut decretae?

At ille, verecunde terram intuens: — Decretum est — inquit. — philosophiam esse fundamentum litterarum.

(Ad proximum numerum).

P. ANGELINI

Quod vides — inquam — et quae videbis: — Ad- ventabat enim ancilla convivii: «iuris pulsique scutulas» ferens ad singulos, et, pulverefacti, ad instar furfuris, «casei patellam», sive ovilli ex agro Corniculano, qui princeps est, sive ex agro Parmensi, qui celebri nomine laudatur, ulro offerens ut iuris suavitatem illam caseo, nivis more superfuso, augeremus.

Narrabone? Duo illi convivae interrogationibus, credo, antea compositis ita me adoribantur, ut vix cochleari uti possem. Iamque, «paropsisibus» ablatis, «patinae» apponebantur, et «mazonomus» frictis pulcherrimus et odorus obsonii afferebatur, in quo «nulli», «artolagani», «glandulae», «cinarae», «cardui», «boleti», «foeniculi», medicis intertexti citrinisque malis triumphali aspectu eminebant.

Tunc ad me Lucilius et Proillus: — Non te deseremus, neque sinemus haec edere, nisi prius, uti de perni, ita de «sumine», de «costis», de «isiciis», de «armis», de «ventriculis», de «lumbulis», de «sanguiculis», de «succidiis» omnibus et praeparandis et condiendis, Apicana afflante musa, enucleaveris ac disserueris.

At matrisfamilias vox pro me loquuta intercidit, meque a ieunii periculo liberavit, rem ad secundam mensam provida, redigens, quo faciunt est, ut in venientes oblatasque dapes incumberem deliciosissimas, magna et mirabilia dente factorus.

H. DE VECCHI-PIERALICE.

QUAESITIS RESPONSIO

I.

De latini eloqui pronuntiatione.

INEXHAUSTA aviditate perlegi quae de latini sermonis pronuntiatione ad quæstionem auperrimam cl. vir Hyacinthus De Vecchi Pieralice attulit. Pauca quidem dixit, sed nos iuvat maiora exspectare, præsertim cum de causa et de modo diversæ eloquendi rationis pollicitus sit se mox esse locuturum. Novimus eruditio[n]em viri, et eorum omnium quibus doctum commentarium pervolare contingit nemo facile non dixerit ipsum magnopere versatum fuisse inter Tullii familiares.

Res est sane digna quae humanissimorum *Vocis Urbis* sociorum mentem acuat. Comptum est nunc, apud Gallos, ut omittam ceteros, illos omnes qui latini litteris non mediocri studio sunt dediti, summa animi exspectatione pendere, ut si quis expeditum facilemque modum inducendae huius communis pronunciationis proponat, nunc ducem et auctorem sequantur. In pluribus illis conventibus quos habent artium liberalium doctores, res est non semel agitata; de hac multi docti scripserunt, inter quos refere satis duximus cl. D. Pothier, sancti Benedicti alumnum, librorum quos de canticis Gregoriano inscripsit fama notissimum. Quid multa? His ultimis temporibus, Parisiis venalis prostat libellus (1), in quo, favente eminentissimo S. E. Cardinali Lucido M. Parrocchi, qui *Vocis Urbis* exordiis patronus exstitit, re accurate persensa, ad pronunciationem illam, quae hodie Romæ viget, pluribus nec spennendis rationibus hortamus.

Verum, ut aperte dicam quod sentiam, ingens difficultatum moles nos ab Italib[us] disiungit, novas Alpes dixeris intierectas. Quo nunc sumus studio, qua animi propensione, satis facile nobis foret recedere ab illo pronuntiandi modo quem ab Erasmo, ut aiunt, corruptum accepimus et accepisse cognoscimus; at vero, quantum hactenus accentu in di- cendo latine a ceteris dissociamur! Hoc opus, hic labor est! Nunquam, ut auguror, res est pulcre

(1) L'unité de la pronunciation latine, proposée et recommandée au clergé. Imprimerie Franciscaine à Vanves, près Paris.

processura, nisi prius in accentum illum procurandum impensisimam operam collocaverimus. Scio equidem non apud omnes Galliae provincias eodem modo desiderari accentum latinum. Quot sunt magistri expertus loquor — qui in illum invehendum mire insudarunt! Verum, in quibusdam regionibus id intendi putares, ut latinae voces accentu barbaro de industria vexentur et consulto detorquantur a sua significazione. Accentus ille, de quo neglecto quisquis de litteris optime novit conqueritur, quid tandem est, nisi velut anima spiritusque sermonis? Licet mihi aureos illos Terentii, Vergili, Horatii versiculos, aut amplissimam Tullii periodum perlegas, nisi singula vocabula accentu distinxeris et ornaveris, non arridebit: audio incompositos quidem sonos; harmoniam, numerum non percipio, nec possum percipere.

Quonam vero pacto haec barbaries apud nos invauerit breviter dicam. Ut omnes norunt, agnoscat lingua gallica latinam velut matrem filia; multo maior vocabulorum pars e fonte romano decidunt recto tramite. Quid fecere maiores nostri in vocabulis edendis? Syllabam accentu notatam in dissyllabis servaverunt, altera silentio praetermissa aut in e mutum, ut aiunt, mutata. Hinc, si ultimam hanc syllabam reticueris, totidem gallicas voces sono audies, exempli causa: *domus, homo, bonus* etc. In longioribus vocabulis, syllaba quae erat apud Latinos acuta, corpus, si ita dicere fas est, vocis efficit, v. g. *presbyter = p[re]tre; fragilis = fr[é]le; anima = âme*. Hac de causa (frustra alijs quaeras) accentus apud Gallos semper reponitur in ultima syllaba, si mutam, quando adest, expunxeris. In dicendo latine induximus eamdem eloquendi rationem, qua fit ut instinctu quodam naturae, omni dimensione syllabarum posthabita, corripimus priores vocabulorum syllabas, ut in ultima producto hiatu immoremur. Qui mos, quam sit a genuina latinitate alienus, nemo non videt.

Deficiente ergo accentu, parum iuverit si eamdem consonantium vocaliumque pronunciationem admiserimus; nec libenter, nec facile audiemur. Quorsum ista? An ut a proposito fine eos, quibus gallica lingua usui est, deterream? Minime. Contra, velim omnes novo ardore, novaque animi contentione accingantur ad accentum procurandum, ut tandem aliquando omnes convenient in eamdem pronuntiandi rationem. Quod ut fiat, in conventu quodam, id non inconsulto quidem propositum est, ut in libris auctorum latinorum, quos quotidie rudiiores pervolvunt alumni, accentus latinus virgula typis impressa inscriberetur, non secus et in libris liturgicis multis abhinc annis passim factitatum est. Alii postularunt, ut dum pueri grammaticae navant operam, iis sedulo traderentur accentus regulæ. Risum teneatis amici! Eo enim res apud nos devenerat, ut etiam in libellis de grammatica inscriptis pracepta tanti momenti alto silentio praetermitterentur. Nec defuere qui cantus illos Latinos, exaratos a Gallis latinitatis imperitis, duxerint esse prohibendos, cum conflarentur nulla sive accentus, sive dimensionis syllabarum ratione habere; quodsi — non insulse illi dixerunt — adeo grati sint aribus gallicis, accommodentur vocibus!

Haec quidem optima; verum si ex sententia conatus nostros succedere cupimus, nihil magis aptum videtur, quam ut singuli litterarum latinarum magistri discipulis praesint exemplo, et a pueris, etiam quos primas vocabulorum inflexiones docent, accentum latinum indefessi exigant. Mor fieri, ut hac moles, quas alpinas pridem dixeram, disruptis obicibus penitus evellantur, et ad vos venire possimus proprio eloquio salutaturi.

A. SORDET.

milia omnino desperaret, in eoque esset, ut si b	
morte	incertiones in-
serum	comme-
fectus	adversari-
ubi so	um fecit
bureo	prope-
Houil	um ser-
gatum	uelle
vande	
appell	

No
fabis
list, e
pro/
agio
Quod
modi
com
mum
debet
Syste
Praes

LOLLIUS

SIVE DE PROYECTA LATINITATE

Scio quidem nonnullos in solitos dicere, quæstionum
modus in theologie ambitu debet versari et ad sacri-
tutis viam pertinere, quasi parvi momenti esset supremi
verbi investitio, aut intercessus paucorum, satim per stu-
dium rationem publicam ac private saluti consilient.
Vnde etiam in ecclesiasticis lerventionibus pressus, recens in
omnibus deinceps invenimus nunquam meminerit, forte rati-
onis ratione spectat extra viam aut historiam hu-
manam prout est. Sed vero ne prius ego minima
quæstionis qualitatem. Praestat igitur ea referre quae
alijque oblici amisit a vates, prieceptore nostro, quem
hic videlicet eadem tamquam non esset, disputata memini
in canticis quam habuit de philosophia, usi in omni
studio humanitatis. «An vero», siebat, «is habebitur
sapientia, qui aut unde proficiatur, aut quo pervenien-
dum sit nesciat? Super haec autem habere errantem et
vagam, non stabilem certamque sententiam, id sane
abhorret a sapientia plurimum. Nisi enim res tam graves
tamque præclaræ dijudicentur, in summo errore necessi-
bit homines atque in maxima rerum ignorantie versari
ex quo perturbatio vires sequitur et magna confusio»
Sed cependit illæ præcipue incidenti menti: «deinde al-
iis videlicet adolescentibus, qui philosophiae vacant: moxque
operam datur, sunt scientes rerum divinarum, id maxime

Newton etiam ex malo in solum incidenti arduis
et levibus eo tandem advenit, ut deprehendi-
mus, quoniam in hac rerum universitate atque com-
plexitate pondere suo, ac vi quidam inservit, ad
commune centrum ferri et quodammodo pertrahit.
ita Wat, quem perspexisset ex summa olla opercu-
lum super rehementer ferventi sursum extollit, vim
vaporarum aquae detexit; ex quo facile exstructas
ubique gressum accepimus machinas, quibus nomen
a vapore, quaeque terra marique viatores atque
omnis generis merces in longinquis transvehuntur
regiones. Ita denique, ut cetera praetermissum, qua-
mumque secundum est, ex tunica ad focum calido
atque umidi occasionem arripiuit Montgolfier, ut
modus secundinis conficitur globos, qui sursum
in atmosphaera ventur, quicunque mortis hinc nebula
expugnare perfecti, in varios adhibentes usus
admirandis, ut curae leges mundi in rationibus
et proportionibus atque ad harmonia coacta, arces
et levitas, et leviter sentente permutentur.

Figure 1. A photograph of a small, irregularly shaped, light-colored rock specimen.

COMMUNIA VII. E.S.

et quae ad cibos vivit. In transurum suas in sedes traxerat, immixtus
amico sint voces (quaeque) repueras
et conviva illic et hospes; et nobilis
hunc obsequia verba loquuntus, i
nus, ut dicitur, non satis uerba uerba uerbo, uerbo
que est, ut, si
magis sciunt, magis sciam, Dives
et Phocas, et generatio et uerba, et
Spartacus, et alii, et alii, et
conciens plus, et

sive omnia simul, iuxta illud : « in varietate oblectatio, in copia saturitas », quod quidem egregit norma convivii est (percent ii, qui dissentientur i), Lucilius, ex accumbentibus, Tarquinianis genere et olim in celeberrimo ille Montis Faliscorum athenaeo latine eruditus, ita amph

(i) Cr. sum. 1960-1961. India's role in the world

per, ut inuitum tribuant ei studio, quo, ut ait Augustinus, "fides non sibi resurgit, nutritur, defenditur, reboratur," carentque ostendere humanam quoque sapientiam christianam fiduci suffragari. Quod facilius prae-
statubunt si maiorum instituta sectentur, dicto audientes
Pontificis sanctissimi, qui, de philosophia christiana in
scholis instauranda scribens egregie, proposuit eius vir
doctrinam, cui uni licuit divina omnia et assequi animo
et eloqui ingenio ». Post haec ad selectum quendam au-
ditorum gregem conversus: «caveant autem», inquit,
«ne se philosophos putent nisi ante didicerint saltem
mediocriter et scribere et loqui. Nunquam enim credi-
derim per eos instaurari posse philosophiam, qui, cum
in grammaticis versati fuerint tamquam inter cimmeria
nubes, per diverticula quaedam, sive cursus breviores, i
subcellis philosophorum irreverserunt ». TRYPHON

Haec ita conclusa plausus omnium exceptit, praesertim Philippi. Qui ubi tandem bene prospereque rem compositam ac definitam sensit, una cum Mutio ducem se itineris praebens signum agnini dedit, ut ad hospitium tectum procederet. Cuius ut apparuere fore, palliatus illud oppidi multa comitate invitandi coepit contendere ut apud se essent. Sed adducentibus omnibus amicitiae iura cum hospite, tandem extricare se tamquam a creditore licuit, data fide non defuturos postero die. Tunc vero ingressi quinqueviri occlusero ostium, reliqua turbas secum reputantes, quanto facilius ad philosophandum parant horti, quam ad vescendum domus.

trioni: — Quoniam tu aedibus hisce tuis illud in Esquiliis
occaſis, ubi vñiat Vergilli domus, et illa Tramphiliana
Titi Pomponii Attici, cur non excitasti, immo restituisti
triclinij modum, quo Romani utebantur? — Callistrinus:

— **Eomacis**, quorum genere nascor, morem genere volui,
qui sedentes potius, quam strati lectulis coenabam, uti in
pictis et sculptis, quae supersunt adhuc, videre licet. Potius
quaeram abs te utrum, sententia tua, prandii coenaeque
ordo, prout nunc habetur, utrum obsonia hodierna praesent
antiquis. — Cumque Lucilius ridens exclamasset, sen-
tentia sua, priscis anteferenda praesentia, ex potissimum
de causa, quia praesentia famem placabant iam, quae
autem antiqua erant potius narratione irritabant et aspe-
rabant, quis vocatus mihi ad enucleanda siqua vestirem.

Tunc ergo: — Breviter dupli interrogacioni satisfaciam. Privatae domus ea pars, quae ad convivium resuebatur, modo « triclinium », modo « coenaculum », modo « coenatio » vocaberut. Olim, et credo usque ad Varronis tempora, una domus ad haec; postea ad superficiem domus partem definitam coenacula. Ait enim: « opus erat eis qui facinus... in his cameras marmorato et parietum, pavimentum, inserviunt faciunt quo frigidior locus sit, in quo coenatio vel triclinium sternere solet coenandi causa ». Ceterum illi idem scribit: « Ubi (Romani) convibant coenatio, non contabatur. Postea nam in superficie (andis) parte communis coepit, superius domus uniuersum coenacula dicta sunt. Ad ea autem, quae de modo abscindendi dicis, recu. sicut in illis Vergilii (Aeneid. v. 762).

Perpetuis soliti vestris considerare meum

que firmat Servius in nota: « Maiores nostri sedentes
equilibantur ». Vides igitur, *Cicerone*, voscosos mores
sic etrusci tuis non abhorre, impone coram, qui ab
Etrusci tuis fere omnes didicunt. *Cicerone* ea, que
coram vel caput, vel corpus, vel in aliis locis (lacuerit),
vel coram sunt, hanc quidam locum, quod est or edulii,
deinde genus, ordinum fonte, nomen, etiam nino. Ha-
bentis coram. Tuncrum coquuntur, et si disdebatur:
« antecochum », sive « antecochum », sive « ante-

Antecoenium, quod et « gustus », seu « gustatio », aut « promulsis » lactucis, olivis, ovis, acetariis irritabat palatum, famem stimulus augebat. Quid autem nunc sunt ista tua, quae « gustatorium » conficiunt? Idem et unum. « Lucanicas » prisci, tu « bononiense farcimen »; tu « pernam », tu « amatricianam », tu « haleces » apponis; tu

Dav. — Nec tantum seria, sed unde licet incolorem nobis fortunam constituere. Fateor equidem me rudem esse et rerum omnium ignarum; non ita tamen ut meas aures non iucunde perculerint res illae beatissimae, quas nominari audivimus, « cimmeriae nubes », « cursus breviorum ».

Marc. — *Pulcra haec esse haud inficior At num
telia namque fari sunt nobis existimare?*

Dav. — Par est omnes omnia experiri; nec spes regreditur de his cogitare post auditum illa de curionis magisterio, cuius ope licebit, quadrimestri studio latinitatis, ad philosophorum subsellia pervenire. Nostri autem ipsius curionis nepotem, qui biennio ante coquus, nunc philosophiae vacat in urbe; quem quidem tam rara sapientia praeedium ferunt, ut cantherino ritu adstante somniare videatur.

Marc. — Tu haec ab hero tuo poteris impetrare facilius. Sed illud mihi explices, oro, tu qui me es aliquid doctior, quidnam sibi velit extrema illa sententia, quam e muro auscultavimus, philosophiam esse fundamentum litterarum. Neque enim intelligo quemadmodum nos et legere et exarare litteras dilicerimus sine isto fundamento. Praeterea, si nonnisi latine philosophari licet, necesse erit fundamentum ipsum fundari latinis litteris.

Dav. — Ardua sane et perobscura quaestio a te proponitur, nec multum illi absimilis, gallina ne prior an ovum exstiterit. Sed fortasse hodierna studiorum ratione huc venimus, ut inveniamus, quoniam cumsum, cuius

- XIII. . Ciceronis M. Tullii Orationes. Ed. MÜLLER. (Voll. 3).
 XIV. . Ciceronis M. Tullii Epistulae. Ed. MÜLLER. (Voll. 2).
 XV. . Ciceronis M. Tullii Scripta philosophica. Ed. MÜLLER. (Voll. 3).
 XVI. . Eclogae poetarum latinorum. Ed. S. BRANDT.
 Id. graecorum. Ed. STADTMÜLLER.
 XVII. . Gellii Auli Noctium Atticarum libri XX ex rec. M. HERTZ. (Voll. 2).
 XVIII. . Historicorum Romanorum fragmenta. Collegit, disposesuit, recensuit H. PETER.
 XIX. . Orosii Pauli Historiarum adversus Paganos libri VII. Rec. C. ZANGEMEISTER.
 XX. . Panegyrici Latini XII. Rec. AEM. BAEHRENS.
 XXI. . Poetarum Romanorum fragmenta. Ed. AEM. BAEHRENS.
 XXII. . Silii Italici Punica. Ed. L. BAUER. (Voll. 2).
 XXIII. . Taciti C. Cornelii Libri qui supersunt. Rec. C. HALM. (Voll. 2).
 XXX. . Divi Thome Aquinatis Summa Theologica ad emendatores editiones impressa et accuratissime recognita. Edid. Romae Forzani et S. - Leo PP. XIII aureo numismate decoravit.
 XXXI. . Divi Thome Aquinatis Summa Philosophica contra Gentiles ad lectionem codicis autographi in bibl. Vaticana adservati, probatissimorum codicum meliorisque notae editionum fideliter impressa. - Romae, ex off. Forzani et S.
 XXXII. . Biblia sacra vulgatae editionis Xysti V P. M. iussu recognita et Clementis VIII auctoritate edita. - Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et S.
 XXXIII. . Novum Iesu Christi Testamentum vulgatae editionis Xysti V P. M. iussu recognitum et Clementis VIII auctoritate editum. - Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et S.

- XXIV. . Valerii Maximi Factorum et dictorum memorabilium libri IX, cum Iulii Paridis et Ianuarii Nepotiani epitomis. Rec. C. KEMPF.
 XXV. . Varronis M. Terenti Rerum rusticarum libri III. Rec. H. KEIL.
 XXVI. . Christus patiens. Tragoedia christiana ex rec. I. G. BRAMBS.
 XXVII. . Vitae Sanctorum novem metrice ex codicibus Monacensis, Parisiensibus, Bruxellensi, Hagensi saec. IX-XII. Ed. GUIL. HARSTER.
 XXVIII. . Epistolae selectae virorum clarorum saec. XVI-XVII. Ed. E. WEBER.
 XXIX. . Manutii Pauli Epistulae selectae. Ed. M. FICKELSCHERER. Mureti M. A. Scripta selecta. Ed. I. FREY. (Voll. 2).
 (Quae opera omnia profluerunt Lipsiae ex officina Teubneriana).

Subnotationes atque praepositi praemii indicatio recto tramite mittantur ad *Vox Urbis* commentarii administratorem, Roma, via Alessandrina, 87.

PER ORBEM

Ut sunt humana? Eheul misera semper. Quocumque enim per scriptoriam tabulam oculos converto ad inumeras e diariis de promptis lacinias huc illuc effusas, una eademque occurunt: procellae, naufragia, aëria marisque tempestates. Haec in Calabris, haec in Anglia omni, haec circa Iberiae litora, in Germania, in Gallia flagravisse referuntur, et ferrea itinera ripis ruentibus disiecta vel interrupta; portus ora undis frementibus occlusa, flumina denique ex alveis tumentia ob pluviarum inexhaustam perennitatem, ut Rheno praecepit contigit.

Antuerpiae autem in portu, licet siluissent procellae, maiora vorax ignis rabies patravit. Scapha enim erat anchoris haerens, et fibrill's ex africanis palmarum nucibus detractis omnino referta. Harum itaque cumulum prima flamma voravit; at quamvis advenientes statim nautae scapham chordis detraxissent atque extra portum deductam in litus coniicerent, ignis iam navis latera aggressus fuerat, quam brevi funditus absumpsit; nec vigilum cohortibus statim ad vocatis, nec nautarum totius portus conatibus datum est, ut aliquam saltem oneris partem e flammis eruere possent. Unus miserae scaphae nauta sospes e tanta ruina superfuit cum uxore et filiis, iamque consumpta bona omnia sibi commissa incassum deflet.

Velim tunc in Russiam mecum concurratis ad Maly Ouzen, ubi cum multitudine fidelium in templo congregata sacris adisteret, moenia extemplo et lacunaria circa chorum contremuerunt quasi terraemotu concussa, ac statim cedent in ruinam. Tunc clamores altissimi e populo exorti, omnesque concurrere ad portas, quarum cum binae minores exterius conclusae adhuc manerent, medium eamque maximam

omnes fuga petierunt, sed ruinis obstructam invenerunt. Itaque multiplicato gentis pavore, magna caedes orta est virorum, mulierum, puerorum puellarumque, quorum fere centum vulnerata ipso suorum concursu sunt; ruinis contra, ut in his saepe assolet, nullum quasi hominum detrimentum acceptum est.

Quae profecto, ut audio, Lutotino pariter evenissent in *Trianon* theatro, nisi sorte accidisset, ut, subortis flammis, absoluta iam essent spectacula, mansissetque cavae omnino deserta. Verum mirandi illi omnes scenarum vestimentaque thesauri, quos Leopoldus Fregoli, italus celeberrimus mimus, secum orbem peragrans deducebat, invidus ignis plane delevit, ita ut iam diu expectandum gentibus sit antequam lepidissimis illius iocis iterum rideant.

VIATOR.

VARIA
 Conditiones pro Jubilaeo Maiori; seu Annis Sancti, versiculis contentas memorie iuvandae gratia.

Subsidium misericordia; (a) Confessio - Sacra Synaxis; (b) Visere bis decies tempora, (c) et idem terrena. (d) Rite haec Pontifices ad Jubila plena requirunt.

(a) Eleemosyna aliqua iuxta cuiusque facultatem. (b) Confessio et Communio. (c) Visitatio ecclesiarum, pie orando ad S. Pontificis intentionem. (d) Ieiunium trium dierum, seria iv, vi. et sabbato.

* Sublimis Porta.

Quot nostrum saepe audire circumsonantia haec verba: Equa nominis tamen potius ab historia quam ab re querenda. Siquidem Moshæ, ultimus ex genere Abassidum pontifex (Khalif) Maumethanorum, proprio palatio, qua egre

deretur intraretque, portam construxerat, cuius in limine partem nigri lapidis (magnæ superstitionis ex Abrahamo repetitæ cause atque ad Mahometum usque delabentes) quem in templo Meccæ Turcae colunt oculis, adoratione, affatu, et similibus, posuit. A fastigio portæ villosum descendebat velum auro gemmisque acu pictum arte mirabili, coram quo optimates, aulici, viri deinde omnes, praeter eos, quos Kalif sibi adesse iuberet, stabant venerabundi, saxo figentes oscula et limini. Qui praeteriret in iussus, capital esset. Responsa, leges, iussa, imperia, decreta non igitur ex administris, aut ex Kalif, sed e Sublimi, vel *Sancta Porta Kalif* tradiebantur in gentes, ut venerabilius nomen impetrans omnia videretur. Hinc nomen in usu esse coepit; et eo ventum est, ut hoc nomine aula Turci dominatoris passim nunc designetur.

Ioci.

Quidam, quos inter erant et presbyteri et regulares, doceo disserebant de causa, et causis, quibus longaevi præ ceteris ii præsentim videtur, qui aliquo religionis ministerio funguntur, prout in tabulis, quae *statisticae* nuncupantur, apparent. Multa quidem acute, multa etiam belle dicta sunt, honorifice multa. Et parabant iam plura, cum repente medicus quidam assurgens, obstupentibus reliquis: — Heus vos! — conclamat — pergit ultro, si lubet in sepectam et sejnum; saeculum autem nunquam, nisi vosmetipso ipsi destruatis, contingere poteritis. — Paradoxum præferre visum est; hinc omnes ore uno explicationem rei querere.

— Mediūs-fidius! — inquit ille — et non intelligitis? Si saeculum tetigeritis, si superaveritis, iam nec regulares sacerdotes, iam nec presbyteri eritis, sed saeculares. Videte nūne proxime vobis apostolatas fieri!

P. d. V.

